

# Verksamhetsrapport

---

efter kvalitetsgranskning  
av undervisningen i historia  
vid Tärendö centralskola i Pajala kommun

## **Innehåll**

---

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Tärendö centralskola

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

## **Inledning**

---

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i historia under våren 2015. Granskningen vid Tärendö centralskola i Pajala kommun ingår i detta projekt.

Tärendö centralskola besöktes den 17–19 mars 2014. Ansvariga inspektörer har utredarna Eva Bergenlöv och Rut Hård af Segerstad varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av undervisningen i historia genomförs i totalt 20 kommunala skolor och 7 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

## **Bakgrundsuppgifter om Tärendö centralskola**

---

Tärendö centralskola ligger i orten Tärendö, cirka 45 kilometer från centralorten Pajala. På skolan går totalt 40 elever, varav 13 i årskurserna 7–9. Läsåret 2013/2014 nådde 100 procent av eleverna minst betyget E i historia. Något nationellt prov i historia för årskurs 9 har inte genomförts på skolan. Undervisningen i historia bedrivs av en legitimerad lärare. Läraren är ensam om att undervisa i historia på skolan och samverkar inte med andra lärare inom ämnets ram. Undervisningen i historia bedrivs periodvis gemensamt för årskurserna 7–9 och periodvis delas eleverna i två grupper, en med årskurserna 7–8 och en med årskurs 9.

## Resultat

---

### **I vilken utsträckning får eleverna skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att använda en historisk referensram?**

*Här bedöms om undervisningen innehåller historiska kunskaper som anspelar på uppfattningar om dåtiden – uppfattningar som delas av många och som man i olika sammanhang förväntas känna till. Vidare bedöms om undervisningen innehåller kunskaper om historiska sammanhang som har lett fram till nuet. Kunskaper om historiska sammanhang kan öka elevernas förståelse för att samhället förändras av en mängd olika orsaker och att det påverkar förutsättningarna för eleverna själva och för deras omgivning. Erfarenheter från hela världen måste ingå i den historiska referensramen. Här bedöms även om undervisningen ger en kronologisk överblick. En grundläggande förståelse för kronologin i olika skeenden är en förutsättning för att kunna resonera om orsaker till, och konsekvenser av, förändringar i samhället.*

*Vidare bedöms om eleverna får använda adekvata begrepp kring en historisk referensram. Slutligen bedöms också vilket stöd eleverna får i form av tydliga beskrivningar och förklaringar samt om eleverna får diskutera och reflektera kring en historisk referensram.*

#### **Kunskaper om historia**

Under skolbesöket arbetar årskurserna 7-8 med ständsriksdagens avskaffande och demokratiseringsprocessen i Sverige under 1800-talet samt med folkrörelserna. Årskurs 9 arbetar med ett pararbete där varje elevpar fokuserar på ett av årtiondena mellan 1950 och 1990.

Lektionsobservationer tillsammans med elev- och lärarintervjuer samt det skriftliga underlag Skolinspektionen tagit del av före skolbesöket visar att undervisningen genomgående innehåller kunskaper om tidsperioder, händelser och personer i det förflutna. Arbetet med demokratiseringen i Sverige under 1800-talet ger prov på att undervisningen innehåller kunskaper om processer bakom samhällsförändringar. Ett annat exempel på processer bakom samhällsförändringar ges när elever beskriver i intervju att de fått undervisning om hur rationaliseringar inom jordbruket ledde till urbanisering och att detta hänger ihop med den industriella revolutionen.

Såväl intervjuer med elever, lärare och rektor som lektionsobservationer och det skriftliga underlag Skolinspektionen tagit del av visar att undervisningen genomgående innehåller kopplingar mellan dåtid och nutid.

Läraren brukar göra kopplingar mellan dåtid och nutid, enligt intervjuade elever, exempelvis om undervisningen handlar om något aktuellt krig, som det i Syrien.

### ***Historiska sammanhang***

Det skriftliga underlag Skolinspektionen tagit del av visar att elevernas arbetsuppgifter ofta fokuserar på frågorna Vad?, Hur? och Varför?, med betoning på den sistnämnda. Således innehåller undervisningen rikliga tillfällen för eleverna att arbeta med orsak och konsekvens i historiska händelseförlopp. Intervjuade elever uppger att undervisningen ofta handlar om konsekvenser och samband och hur olika händelser samspelar. Exempelvis har undervisningen behandlat att första världskriget inte enbart orsakades av skotten i Sarajevo utan att det fanns en rad andra orsaker bakom krigsutbrottet. Såväl intervjuer med elever, lärare och rektor som lektionsobservationer och det skriftliga underlag Skolinspektionen tagit del av visar att erfarenheter från olika delar av världen behandlas ganska ofta i undervisningen.

### ***Kronologisk överblick***

Av lärarintervju framgår att läraren i början av en undervisningsperiod brukar ta upp olika stora händelser och sätta in dem på en tidslinje för att ge eleverna en kronologisk överblick. Intervjuer med elever och lärare samt lektionsobservationer visar att undervisningen mycket ofta ger eleverna möjligheter att se samband mellan olika tidsperioder i det förflutna och mellan det förflutna och nutiden. Elever nämner till exempel att man följt rösträttens utveckling, att de arbetat med kvinnornas levnadsförhållanden i ett långt tidsperspektiv samt att de ständigt får göra jämförelser för att se likheter, skillnader och förändring. Det skriftliga underlaget visar även att undervisningen innehåller utvecklingslinjer kring migration. När undervisningen i observerade lektioner handlar om demokratiseringsprocessen i Sverige under 1800-talet gör läraren kopplingar bakåt i tiden till antikens Grekland och framåt till nutid och jämför hur demokratin sett ut under olika tidsperioder.

Lektionsobservationerna visar också att det är sällsynt att eleverna erbjuds möjligheter att ange tänkbara fortsättningar på utvecklingslinjer och elever och lärare kan inte ge något exempel på när eleverna fått göra en sådan övning.

### ***Användning av historiska begrepp kopplat till historisk referensram***

Under de observerade lektionerna förekommer en konsekvent användning av tidsrelaterade begrepp kopplade till historisk referensram och det centrala innehåll som lektionerna behandlar. Även begrepp av analytisk karaktär som orsak, konsekvens, förändring och förklaring används av lärare och elever. Under lektionerna stannar läraren ofta upp för att förklara eller repetera specifika begrepp.

Intervjuade elever säger att läraren förklarar nya begrepp, ibland skriver han dem på tavlan och ibland presenteras de med hjälp av Powerpoint. Vidare beskriver elever att de ibland får begreppsordlistor och arbetsuppgifter med begreppsövningar. Då och då får de även uppgifter där de ska använda speciella nyckelord, begrepp, för att visa att de behärskar dem, exempelvis namn på epoker, begreppen reform, samband och folkhemmet. Läraren bekräftar i intervjun att han kontinuerligt arbetar med att utveckla elevernas begreppsanvändning.

***Aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar kopplat till historisk referensram***

Intervjuade elever uppger att läraren ger tydliga beskrivningar och förklaringar när de arbetar med historisk referensram för att skapa samband mellan olika tidsdimensioner. Ofta sker det i form av Powerpoint-presentationer tillsammans med lärarens muntliga berättelser. Läraren skriver på tavlan och ibland får eleverna papper med beskrivningar och förklaringar. Lektionsobservationer bekräftar att läraren ger ett aktivt stöd med tydliga beskrivningar och förklaringar kring historisk referensram och samband mellan olika tidsdimensioner.

***Diskussion och reflektion kopplat till historisk referensram***

Intervjuer med elever och lärare samt lektionsobservationer visar att undervisningen innehåller mycket utrymme för diskussioner och möjligheter att reflektera. Elever nämner att de diskuterat migration förr och nu, hur gruvnäringen i nutiden påverkar migrationen i Norrbotten, bysprängningar som en av skiftesreformernas konsekvenser samt urbanisering kopplat till industrialisering och arbetsmarknad. Några elever drar sig till minnes att de diskuterat kungens makt förr och nu medan andra nämner att de diskuterat vad som hänt om första världskriget inte inträffat. Under flera observerade lektioner diskuterar eleverna förändring, likheter och skillnader inom bland annat politik, kultur och kommunikation. De jämför då ett givet årtionde från 1950 till 1990 med nutiden. När undervisningen behandlar historisk referensram blir det ofta diskussioner, framhåller läraren. Många gånger är det diskussioner som rör aktuella konflikter som den i Ukraina eller Palestinakonflikten. Läraren säger vidare att de haft muntlig diskussion som en examinationsform.

**Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i mycket hög grad får skapa samband mellan olika tidsdimensioner när undervisningen behandlar historisk referensram. I synnerhet får eleverna arbeta med att skapa samband mellan förfluten tid och nutid.**

**I vilken utsträckning får eleverna skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap?**

Här bedöms om undervisningen ger en orientering i källkritiska metoder och att eleverna får öva på att ställa frågor till och värdera historiska källor. Den övergripande frågan är hur vi kan veta något om det förflutna. Kursplanen pekar ut såväl skriftliga källor som arkeologiskt material, platser och levande människors berättelser som källor till historisk kunskap. Genom att eleverna får komma i kontakt med historiskt källmaterial kan ämnet bli levande för dem. När de tolkar och värderar källorna arbetar de dessutom som historiker och är med och skriver historia. Elevernas historiemedvetande utvecklas när de lär sig något om det förflutna, samtidigt som de får en insikt i vetenskapliga metoder och kan reflektera över hur deras tolkningar färgas av egna erfarenheter och värderingar. Här bedöms också om undervisningen ger eleverna möjlighet att genom källorna leva sig in i förhållanden och värderingar som rådde förr, det vill säga utveckla historisk empati och föra etiska resonemang om och ifrågasätta handlingar och värderingar under tidigare perioder i historien.

Vidare bedöms om eleverna får använda adekvata begrepp för att kritiskt granska, tolka och värdera källor. Slutligen bedöms också vilket stöd eleverna får i form av tydliga beskrivningar och förklaringar samt om eleverna får diskutera och reflektera kring hur de utifrån en kritisk granskning, tolkning och värdering av källor kan skapa historisk kunskap.

**Orientering i källkritiska metoder**

Intervjuer med elever och lärare samt det skriftliga underlag Skolinspektionen tagit del av visar att undervisningen ganska ofta innehåller historiska källor, exempelvis äldre texter, statistik, bilder och målningar. Under de observerade lektionerna får eleverna vid ett tillfälle tolka en historisk källa i form av officiell statistik, dock utan att resonera kring källans trovärdighet och relevans. Vid en observerad lektion behandlar undervisningen tidningsartiklar från Ådalenhändelserna 1931 och monumenten i Ådalen. Vid en annan observerad lektion arbetar eleverna med en protestskrift från år 1848. Av intervjuer med elever och lärare framgår att de inte använder något specificerat historiskt källkritiskt frågebatteri då de värderar historiska källor. Men samma intervjuer visar att eleverna fått ställa frågor till historiska källor utifrån flera av de källkritiska kriterierna i historia. Intervjuade elever framhåller exempelvis att en källa som tillkommit nära händelsen är mera trovärdig än en källa som blivit till långt senare. Vidare påtalar elever att en källa, som exempelvis Gustav Vasas krönika, är skriven ur kungens perspektiv och har som syfte att förhärliga kungen. Under en observerad lektion som tar upp tidningsartiklar om

Ådalenhändelserna klargör undervisningen att samma händelse kan skildras olika beroende på skildrarens tendens. Det skriftliga underlaget samt intervju med elever och lärare visar att några elever i årskurs 9 har gjort en källkritisk övning kring en text om skotten i Sarajevo. Eleverna skulle då försöka identifiera vilka källor som kan ha använts för olika avsnitt i texten och fick i samband med övningen ta del av en skriftlig presentation av de källkritiska kriterierna. Läraren uppger att de inom ramen för svenskämnet varje år har ett tema där man arbetar med källor och källkritik samt att de också, åtminstone till viss del, tar upp och arbetar med historieämnets källkritiska metod.

#### ***Använda och tolka källor för att utveckla historisk empati***

Intervjuer med elever och lärare samt lektionsobservationer visar flera exempel på när undervisningen klargör att varje tids människor måste bedömas utifrån sin samtids villkor och värderingar. Vid en observerad lektion utgår undervisningen från källor i form av statistik över antalet myndiga män i Sverige år 1847 och en protestskrift från Västerås Reformsällskap år 1848. Med utgångspunkt i dessa källor arbetar eleverna med uppgifter kring hur människorna i dåtiden tänkte och hur de värderade demokrati. Enligt lärare och rektor använder de sig också av muntliga källor då skolan bjuder in äldre personer från orten som berättar om de villkor som rådde förr. I Skolinspektionens elevenkät inför granskningen skriver någon elev att historia är viktigt för att förstå hur de tänkte förr i tiden. Intervjuade elever säger att de använder bilder i undervisningen för att sätta sig in i historiska situationer. Elever berättar också att undervisningen bland annat tagit upp skillnader mellan behandlingsmetoder på 1940- och 1950-talens mentalsjukhus och i den nutida mentalvården. Undervisningen har tagit upp att vi idag vet mera och använder andra metoder och att vi inte kan döma dem som tillämpade dåtida metoder eftersom de gjorde vad som utifrån den tidens kunskap ansågs rätt och bra. Ytterligare ett sätt att utveckla elevernas historiska empati, som nämns av såväl elever som lärare och rektor, är att skolan gör ett studiebesök i Auschwitz. Eleverna ges då möjlighet att föra etiska resonemang om och ifrågasätta handlingar och värderingar under andra världskriget.

#### ***Användning av historiska begrepp kopplat till att kritiskt granska, tolka och värdera källor***

Elevintervjuer samt det skriftliga underlaget visar att eleverna får använda begreppen trovärdig, primärkälla, sekundärkälla, samtidskriteriet och tendenskriteriet. Läraren bekräftar i intervju att undervisningen i viss mån innehåller arbete med historieämnets källkritiska begrepp.

***Aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar kopplat till att kritiskt granska, tolka och värdera källor***

Vid en observerad lektion får eleverna stöd och hjälp att identifiera vem som skrivit olika källor samt att granska tendensen hos olika källor. I övriga observerade lektioner förekommer inget aktivt lärarstöd kopplat till att kritiskt granska, tolka och värdera källor. Det skriftliga underlaget innehåller en källkritisk övning med förklaringar och beskrivningar, men av elev- och lärarintervju framgår att endast vissa elever arbetat med den övningen. Av intervju med lärare och lektionsobservationer framgår inte att undervisningen tydliggör vad som är specifikt för historieämnets källkritiska metoder, till exempel att ställa frågor kring hur lång tid det gått mellan en händelse och att dokumentet som berättar om den skapades eller om uppgifterna i en viss källa bygger på något annat källmaterial.

***Diskussion och reflektion kopplat till att kritiskt granska, tolka och värdera källor***

Intervjuade elever ger exempel på att de nyligen diskuterat en gammal text, om den var trovärdig och i så fall varför den var trovärdig. Läraren och elever tar upp att några elever fått diskutera kring den ovan nämnda källkritiska övningen om skotten i Sarajevo.

Vid en observerad lektion får eleverna, med utgångspunkt i historiska källor, diskutera demokratiseringsprocessen i Sverige under 1800-talet för att utveckla historisk empati.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i hög grad får en orientering i historieämnets källkritiska metoder och att eleverna i hög grad får möjlighet att utveckla historisk empati utifrån historiska källor.

***I vilken utsträckning får eleverna skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv?***

Här bedöms om undervisningen ger eleverna möjligheter att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv. Vidare granskas om undervisningen innehåller moment kring hur historia kan användas för olika syften och förståelse för hur historiska berättelser används i samhället och i vardagslivet. Historieskrivningen är inte neutral utan görs utifrån något syfte eller i ett specifikt sammanhang. Historia kan vara ett verktyg både för enskilda individer och för grupper att formulera hur de vill uppfattas och vad de vill göra genom att berätta om det förflutna.

*Historia kan också användas för att skapa familjesammanhållning eller etablera identiteter baserade på till exempel klass, genus, etnicitet, generation eller nationell tillhörighet. Med kunskaper om detta får eleverna möjlighet att upptäcka och förstå när och hur historia används för att påverka människor i olika sammanhang.*

*Vidare bedöms om eleverna får använda adekvata begrepp för att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv. Slutligen bedöms också vilket stöd eleverna får i form av tydliga beskrivningar och förklaringar samt om eleverna får diskutera och reflektera kring hur de och andra använder historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv.*

### ***Hur spår av historien kan tolkas***

Av elevintervjuer framgår att undervisningen behandlat nationaldagsfirandet i Frankrike och i Sverige och att de fått lära sig om bakgrunden till dessa helgdagar. Vidare berättar elever att de fått undervisning om hur Europakartan har förändrats över tid och att Finland en gång var en del av Sverige. De nämner även att de tittat på kartor över när Sverige var en stormakt, kartor över kolonisationens utbredning och över hur Rysslands gränser förändrats över tid. Enligt intervjuade elever har undervisningen behandlat hur svenska språket förändrats över tid och fått låneord från bland annat tyska och engelska. Elever påtalar i intervju att de även tagit upp varför man pratar svenska och meänkieli i Tornedalen. Läraren nämner att undervisningen tagit upp ortnamn och namn på sjöar och klarlagt namnens ursprung. Vid en observerad lektion tar läraren upp monumenten i Ådalen och deras funktion för att minnas händelserna 1931. Det skriftliga underlaget innehåller ingenting om hur spår av historia kan tolkas.

### ***Hur historia kan användas för att skapa eller stärka gemenskaper och nationella identiteter och hur historia använts och används i samhället och i vardagslivet***

Inslagen av användning av historia under de observerade lektionerna är mycket få och utgör en mycket ringa del av undervisningen. Av intervjuer med elever och lärare framgår också att användning av historia hittills haft litet utrymme i undervisningen. Lektionsobservationerna visar att användning av historia snarast berörs vid vissa tillfällen då undervisningen huvudsakligen handlar om historisk referensram. De planeringar av undervisning som Skolinspektionen tagit del av pekar i samma riktning. Läraren uppger emellertid att han undervisat om hur Hitler använde historien om Versaillesfreden för att legitimera sin politik under 1930-talet. Av lärarintervjun framgår även att undervisningen om Balkankrisen och om Jugoslaviens upplösning tar upp hur historia använts för att stärka etniska gemenskaper. Vidare har undervisningen, enligt läraren, tagit upp flaggans betydelse som symbol och hur den används i olika, både positiva och negativa syften.

Lärarintervjun och inslag i observerade lektioner visar att undervisningen tar upp hur berättelser om historiska framgångar i idrott kan stärka den nationella och lokala identiteten och gemenskapen. Under en observerad lektion behandlar undervisningen hur minnet av händelserna i Ådalen 1931 används i olika syften än idag. I elevintervju framkommer att undervisningen tagit upp hur vissa politiska partier använder historia för att legitimera sin politik i nutiden.

#### **Användning av historiska begrepp kopplat till användning av historia**

Av lektionsobservationer, intervjuer eller skriftliga underlag framkommer inga exempel på hur undervisningen behandlar begrepp som är kopplade till användning av historia.

#### **Aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar kopplat till användning av historia**

Eftersom inslagen av historieanvändning i undervisningen är få ges inte heller tydliga beskrivningar och förklaringar kring hur historia kan användas.

#### **Diskussion och reflektion kopplat till användning av historia**

Av lektionsobservationer och intervjuer med elever och lärare framkommer inga exempel på att undervisningen innehåller inslag där eleverna får diskutera eller reflektera kring sin egen och andras användning av historia.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i låg grad får reflektera över sin egen och andras användning av historia.

### **Allmändidaktik**

*En framgångsrik undervisning som leder till att eleverna når goda studieresultat kan inte beskrivas i endimensionella termer. Det är kvaliteten i lärarens kombinerade kunskaper, förmågor och handlingar i varje unik undervisningssituation som skapar förutsättningar för elevers lärande och kunskapsutveckling. Utifrån forskningsöversikten Utmärkt undervisning<sup>1</sup> går det dock att peka ut några specifika kompetenser hos läraren som visat sig ha stor betydelse.*

Lektionsobservationer och intervjuer med elever och lärare visar att lärandemiljön i mycket hög grad är trygg, stödjande och uppmuntrande samt att undervisningen i ganska hög grad präglas av individanpassning, variation och utmaningar. Lektionsobservationerna visar emellertid att när eleverna undervisas i grupper i olika klassrum händer det ofta att de måste vänta på att läraren

---

<sup>1</sup> Håkansson, Jan & Sundberg, Daniel (2012). *Utmärkt undervisning: framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*. 1. utg. Stockholm: Natur & Kultur

ska komma och ge dem hjälp och stöd att komma vidare med sina arbetsuppgifter.

Läraren bekräftar att han har svårt att hinna med att ge stöd till alla elever som behöver det, särskilt när de undervisas i olika rum. I elevintervjuerna framkommer dock inte att eleverna saknar stöd och hjälp. Undervisningen kännetecknas i ganska hög grad av tydlighet i mål, innehåll och struktur. Uppföljning, återkoppling och reflektion över lärandet förekommer i viss grad. Men under de observerade lektionerna får eleverna inte reflektera över sitt eget lärande i förhållande till de ämnesspecifika förmågorna och kunskapskraven i historia. Sådan reflektion förekommer, enligt lärare och elever någon gång per termin i individuella samtal mellan elev och lärare.

### Syfte och frågeställningar

---

Flera historiedidaktiska studier pekar på att det finns brister i undervisningen och i elevernas färdigheter när det gäller att skapa sammanhang mellan tidsdimensionerna dåtid, nutid och framtid när de olika förmågorna i ämnet historia behandlas. Detta är en viktig aspekt av det som handlar om historieämnets syfte – att utveckla elevernas historiemedvetande, och därför en central kvalitetsaspekt av undervisning i historia i grundskolan. Granskningens syfte är med bakgrund i detta att granska om undervisningen i historia i grundskolan utformas så att eleverna får möjlighet att skapa förmågespecifika samband mellan tidsdimensioner, det vill säga knyta samman olika tidsdimensioner, till exempel dåtid till nutid och framtid, när de använder en historisk referensram, arbetar med källor, reflekterar över historieanvändning och använder historiska begrepp.

För att uppfylla syftet ska följande frågeställningar besvaras:

**1. Innehåller undervisningen moment och uppgifter där eleverna får skapa samband mellan olika tidsdimensioner genom att:**

- a) använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer?
- b) kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap?
- c) reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv?
- d) använda historiska begrepp för att analysera hur historisk kunskap ordnas, skapas och används?

**2. Får eleverna stöd i historieundervisningen generellt, och i synnerhet för att skapa samband mellan olika tidsdimensioner, genom att de får:**

- a) ett aktivt lärarstöd i form av tydliga beskrivningar och förklaringar?  
b) diskutera och reflektera?

Frågeställning 1a–1d fokuserar på *vad* historieundervisningen innehåller, och bygger på kursplanens uppfattning om att de fyra förmågorna historisk referensram, källhantering, historieanvändning och historiska begrepp tillsammans utvecklar elevernas historiemedvetande.

Frågeställningarna 2a–2b fokuserar på *hur* historieundervisningen genomförs och knyter an till Skolinspektionens modell för undervisningsgranskning. Fråga 2a tar fasta på om läraren är tydlig och konkret när det gäller att beskriva och förklara olika saker för eleverna, i synnerhet vad det innebär att knyta ihop olika tidsperioder genom förmågorna. Fråga 2b tar fasta på om eleverna får ge uttryck för och utbyta tankar och resonemang – enskilt eller i grupp med andra elever och läraren. Det ska framhållas att frågorna 2a och 2b även avser historieundervisningen generellt, det vill säga även i de fall eleverna *inte* får skapa tidssamband genom förmågorna.

## Metod och material

---

I Skolinspektionens modell för granskning av undervisning ingår olika datainsamlingsmetoder: intervjuer, dokumentstudier, statistik, observationer och enkäter. De underlag som samlats in inför och under Skolinspektionens besök på skolan analyseras sedan av de inspektörer som genomfört besöket varpå dessa redovisar sina bedömningar av i vilken grad undervisningen i historia lever upp till kursplanens krav i ett beslut och i denna rapport.

Rapporten är disponerad utifrån de tre inledande ämnesspecifika förmågor som beskrivs kursplanen. Förmågan att använda adekvata begrepp i relation till de tre inledande förmågorna behandlas i respektive delavsnitt. För att eleverna ska kunna utveckla en historisk referensram och förståelse för hur historia skapas och används behöver de tillgång till ett ämnesspråk. Begreppen är verktyg som kan användas genomgående i all undervisning och bidra till fördjupad förståelse för ämnets centrala frågeställningar. I kursplanen finns två typer av begrepp, *tidsrelaterade begrepp* som knyter an till epoker eller specifika tidsperioder och *övergripande begrepp* som fungerar som analysverktyg genom att de belyser grundläggande historiska frågeställningar som är relevanta för de tidsperioder man studerar.